

znamenovati čisto *a*, onda ste se mu navadno postavljale dve piki nad glavo: *māj*, čitaj: *maj*. Ješče pred 80 leti su Nemci vse tako pisali in čitali.

Jaz sam se ješče učil: *ä, a, b, c*, in sem moral izgovarjati: *a, ö, p, c*.

Lamant to je (*w = b a = ö*) po nemško pisano slovensko ime: *labond, labod*, po književno slovensko: *labud*.

Sadajni Nemci su prekrtili slovo: *Lamant* (čitaj *labont*) in pišu po novonemškem kopitu skaženo: *Lavant*. Oni su spremenili *w = b* krivo v *v*; *a = ö* krivo v čisto *a*. *Lavant* je ravno tisto čisto slovensko slovo, kakor: *Lamant = labond = labod*, samo da je od Nemcov skručeno in skaženo, pa je vendar književno slovensko: *labud*.

Lavant je krivo pisano, pa nemški in ponemčani Koruski ga ješče mnogo skaženega čitaju; namesto *v* čitaju krivo *ff* in to ne samo v tem slovu, nego obično v vseh slovih na primer: *eviva, vivificat, Živkov, Lavant*, to ti izgovarjaju, da človeka groza obléta, *fiffat, fiffikat, Schiffkoff, Laffant*.

Pa kdo bi verjel, tudi to *Laffant* je naše slovenske gore list, je korenit Slovenec, ako ravno že tako popljučen in popačen, da ga tudi učen Slovenec kumej več za svojega domorodca spozna in kumej v kerstnom listu dokaže in svet prepriča, da je *Laffantovo* pravo ime: *Labud*.

To je vse eno in ravno tisto slovensko ime: *Lavant, Lavant, Lamant, labond, labod, лабуда = labud, labud', labedz, лабедь* — in pomeni: 1. Schwan, 2. Lavant (fluss), 3. Lavamünd. Razlika med temi imeni je samo ta edina, da je: *лабуда = labud* po književno slovensko, *labod* manje obično in samo pokrajinsko (provincialisem), *labond* samo po junskodolinsko, *Lamant* po staronemško pravilno, *Lavant* pa hochgelehrt skaženo.

Labudski, o, a, pomeni zato po književno slovensko: 1. Schwan... 2. Lavanter... 3. Lavamünder... postavim: Labudska pokrajina je: 1. Schwangegend, 2. Lavantergegend, 3. Lavamündergegend.

Lavanter-Bisthum se zove: „Labudska škofija.“

To je prazen prigovor, ako bi kdo rekel: Ako se imenuje Labudska škofija, se ne vé, ali je Lavanter ali Lavamünder-Bisthum. Pervo: v Lavamündu ni škofije, drugič: to nič ni krivega, ako eno slovo ima dva pomena. Tudi na primer: gradska gospá pomeni: Gratzterin Schloss-Frau, in vendar je slovo: gradski, o, a, prav, tako prav kakor labudski, o, a.

Lavant neima nemškoga imena do današnjega dne; su samo slovensko ime: *Labud* postepeno skazili do *Lavant* in tako skaženo slovensko ime vzeli v svoj Schriftsprach.

V Koruskoj, tudi na nemškoj strani, dobre mere tri četertine vesí, gor, verhov, berd, rek, nimaju nemških imen, nego samo slovenska, pa gerdo in nečimerno popačena, in tote gerde spake se sada šire po pisarnicah in uredih, kakor neke prešerne gospé. Lehko bi jaz tu spočital cel slovarič takih popačenih imen. Pa tudi zvunaj Koruske nič ni bolje; jaz opomenim samo tri obče znana imena: *Gradec, Gorica, Labud*, iz teh čisto slovenskih imen su našemana: *Graetz, Goerz, Lavant*.

Slovenska pridavna imena moramo Slovenci jemati od nepokvarjenih vlastnih imen, na primer: gradski, goriski, labudski, — od *Gradec, Gorica, Labud*. — *Lavant* je pokvarjeno, ako bi se iz pokvarjenega *Lavant* izpeljevalo pridavno ime: *lavantski* ali *lavantinski*, bi to bilo uže v korenu pokvarjeno in tako zdravo skaženo, kakor, ako bi kdo pisal: *graetzski, goerzski* ali *graetzinski, goerzinski*.

Ako bi hotel kdo: *Lavant (fluss), Lavantthal, Lavamünd*, po nemško imenovati, bi moral reči: *Schwan-*

fluss, Schwanthal, Schwanemünde. To sadaj ni navada — pa na severnoj strani Labudske doline je gora, kloster in potok, ki imaju pravilno ime nemško, namreč: *Schwanberg, Schwanbach*. — *Schwambach* ni prav.

Sadaj imam ješče nekaj na jeziku.

Kakor gerdo se pogosto pišu naša imena vesí, gor in rek, tako gerdo se pišu pogosto tudi vlastna imena osob in domača hišna imena (*Schreib- und Vulgarnamen*). To je obče znano; navoditi hočem tukaj samo jeden dokaz.

Ako je nekomu otcu ime: *Kavčič* ali *Zajčič*, in tak oče bi imel četiri sine, jeden bi se mu rodil in kerstil v Koruskoj, jeden v Gorickoj, jeden v Krajnskoj in jeden na Reki, tada izgledaju njih imena tako le:

Kavčič, Kautschitsch, Caucig, Kavzhizh, Kavezich —

Zajčič, Saidschütz, Saicig, Sajzhizh, Zajezich!!

Prosim, dragi slovenski brat, lepo prosim, pogledaj še jedenkrat ta imena! Ali ni to popolno bezzakonje pravopisno? Ali je to podobno, da su ti ljudi si bližnja žlahta, da su to oče in njegovi rodjeni sini? — Taka gerda pisarija imen osobnih in domaćih ni samo ostudna, nego v djanju škodljiva, ne samo pojedinomu človeku, nego celom porodicam in žlahtam, ki zavoljo take pisavne čačkarije le s velikim trudom mogu dokazati, da su si žlahta.

Prošnja.

Blagorodni gospodi naši, kterih beseda pri duhovnoj in svetovnoj oblasti velja: pripomagajte nam, da se nam, posebno nam slovenskim duhovnikom v slovenskih deželah od višje oblasti tak le ukaz dá:

„Slovenska vlastna imena osob in imena domaća (*Schreib- u. Vulgarnamen*) v slovenskih farah se imaju vsigdar pisati v sadaj navadnom organičkom pravopisu, in, da se ne naključí kaka pomota, se ima pristaviti v kerstnu, smertnu in svatbenu knjigu v oklepu (*eingeschlossen*) tudi vsikdar ime po starom krivom pravopisu pisano, ako se potreba kaže.“

Kako Nemci nemška imena v nemških pokrajinah pišu, v to se mi nečemo mešati.

Matija Majar.

Novičar iz avstrijanskih krajev.

Iz Zagreba 1. marca. A. K. — Obilost plesov in drugih večernih veselí je odtegnula v pretečenem mescu gledišću toliko obiskovavcov, da ste se le dve igri igrale v domaćem jeziku: „Sastanak u gradu Zrinju“, izvorna historična drama v treh djanjih od Ljud. Vukotinovića, in prevod poljske šaljive igre „Gospoje i Husari.“ — Dne 18. febr. bil je v dvorani narodnega doma šesti veliki zbor društva za povestnico in starine Jugoslovanov pod predsedništvom gosp. načelnika Ivana Kukuljevića Sakcinskoga. V lepem pozdravu je gospod Kukuljević najpopred z obžalovanjem omenil, da presvitli ban grof Jelačić kakor pokrovitelj društva zavoljo bolesti ne more današnjemu zboru predsedovati; priobčil je tudi njegovo pozdravljenje pričujoćim članom s serćno željo, da bi društvo čim bolje napredovalo. Gospod tajnik je potom naznačil književni stan društva in položil je račun od 31. rujna 1855 do 17. veljača 1858. Iz vsega se vidi, da gosp. Kukuljević je duša vsega početja. Potovaje po Dalmaciji, Italiji, Slavoniji in Bosni si je mnogo neprecenljivega gradiva nabral za povestnico jugoslovansko; tudi „Arkiv“ vredeje brezplačno. Premožanje društveno znaša 5350 gold. 35 kr.; k temu je pripomogla najveć blagodarnost svetlega gospoda kardinala in nadškofa zagrebskega, ki je daroval društvu 4000 gl. v obligacijah. Društvo šteje mnogo podpornikov v slovanskim kakor tudi v nemškim deželah. Celó ruski car Aleksander II. in veliki knez Konstantin sta med dobrotniki, ki podpiraju društvo s dobrovoljnimi prineski. Car ruski namreč je poklonil iz petrogradske knjižnice veličastveno in dragoceno delo o ruskih starodavnostih v pet zvezkih, ktero se ne prodaja v knjižnicah. Po nje-

govem povelji se pošiljajo društvu tudi velike ruske razredne knjige. Tudi med Slovenci se ne manjka društvenikov; kakor po Horvatskem in Slavonskem ima društvo tudi na Slovenskem svoje povernike (mandatare), kateri nove članove spravljajo, letne prineske pobirajo, poslane knjige razdeljujejo i. t. d. in sicer je v Celovcu g. Andrej Einspieler povernik, v Mariboru g. Dav. Terstenjak, v Gradcu g. dr. Jos. Muršec in v Ljubljani g. dr. E. Costa. Za častnega uda je bil predložen in jednoglasno poterjen med drugimi tudi učeni naš g. Peter Hicinger. Odredilo se je tudi, da odslej bode vsako leto zvezek „Arkiva“ na svitlo prišel, in da se bode članom pošiljal brez plačila.

Iz Ljubljane. Od naše dnarne hranilnice (sparkasse) smo unidan obljubili povedati, kako je gospodarila pretečeno leto. 8. dan pr. m. je imela svoj letni zbor vpričo Njih ekselencije deželnega poglavarja grofa Chorinski-ga. Višji predstojnik gosp. Janez Šlaker, vodja ljubljanskih ljudskih šol, je razložil dnarni stan hranilnice v preteklem letu, katero je bilo za-njo kaj veselo. Nobeno leto še ni štela toliko deležnikov kakor lani. Dva milijona in 22,365 gold. in 51 kr. je imela v vsem skupaj v svojih rokah, tedaj 371,294 fl. 29 kr. več kakor predlanskim. 5288 ljudi ji je lani na novo izročilo 546,296 fl.; 2700 ljudi pa je vloženih 199,435 fl. 14 kr. nazaj vzelo. Po dobrem gospodarstvu si je (s tem, da dnar v hranilnico jemlje proti temu, da plačuje ljudem po 4 od 100 fl. letnega činža in da ga izposojuje proti temu, da se ji odrajuje činži po 5 od 100) pridobila do konca lanskega leta že gotovega premoženja za 162,854 fl. 14 kr., čeravno je za milodarne naprave lani podelila 10,525 fl. Družba, ktera ima mošnjo že tako bogato napolnjeno, pač očitno kaže, da dobro gospodari, da stoji na terdnih nogah, in da varno svoj dnar naloži, kdor ga nji izroči, zakaj če bi se ji primerilo, da bi izposojenega ptujega dnarja kje kaj zgubila, ga lahko poverne iz svojega premoženja. Da se ji pa ne primeri lahko, da bi kje v kakošno zgubo prišla, se vé iz tega, kako varno ona dnar izposojuje. Na kmetije ga ne posojuje rada zato, ker jo skušnje učé, kako težko je večidel od kmetov činžev dobivati; čez 20,000 gold. ima na kmetih samo za činže terjati. Če posodi na kakošno kmetijo danes 300 fl., lastnik, kadar ta dnar prejme, plača činž za pol leta, — potem ga večidel več ni blizo; vsi opomini so bob v steno; nazadnje mora boben zapeti; to pa ji prizadeva veliko sitnost. Res je, da marsikteri ubogi kmet ne more plačati kar je dolžan, — al hranilnica ne sme ptujega pri nji shranjenega dnarja zgubljati, sicer ga ukrade tistim, ki so ga ji izročili. Ona mora imeti vse varno izposojeno, pa tudi veliko dnarja tako zamenjanega, da če hoče kdo pri nji naloženi kapital hitro nazaj imeti, ga mu more tudi hitro izplačati. V to ji služijo 12mesečne zastavnice dunajske banke. Gospod predstojnik Šlaker je sklenil svoj govor, da se je zahvalil Njih ekselencijemu poglavarju in protektorju hranilnice za Njih skerb in je posebno pohvalil neutrudljivo delavnost gosp. Karola Hradecki-ga in pa skerb gosp. kuratorjev in vodjev te hranilnice; mi pa sklenemo to kratko pisemce s tem, da rečemo, da tudi gospod Šlaker je kot višji predstojnik hranilnice vés na svojem mestu, ali kakor Nemec pravi: jeder Zoll ein Finanzmann. — S hranilnico je sklenjena zastavilnica (Pfandamt), ktera na zastáve dnar izposoja. Tudi tej je bilo lansko leto veselo leto, pa ravno nasprot temu, kar smo povedali od hranilnice; v hranilnico je lani prineslo veliko več ljudi svoj dnar shraniti; — v zastavilnico pa je lani dosti manj revnih ljudi pritrlo blaga na zastavo, in sicer 2986 zastáv manj kakor predlanskim. O vseh Svetih je imela 16,103 zastáv shranjenih, na ktere je imela 73,906 gold. 30 kr. izposojenih. 46,403 zastáv je sicer še zmiraj velik muzej vsakoršne robe.

Iz Ljubljane. Za gotovo smo zvedili, da se je za „Vodnikove bukve“ že toliko naročnikov oglasilo, da se bo njih tisk kmali začel in da berž ko ne pridejo mesca junija na svetlo. Nedavno so poslali gospodje: Anastazi Grün, žl. Wurzbach Konstant., Cegnar in Cigale spise za ta album; zadnji čas je, da jih pošljejo vsi, ki so za to spomenico kaj obljubili. — Veliki zbor zgodovinskega društva v Ljubljani bo 15. dan prihodnjega mesca.

Iz Ljubljane 14. marca. D. — V 9. listu je g. J. S. iz sv. Križa poleg Turna na Dolenskem na znanje dal, da so na Svečnice dan pri vasi Tihaboji o hudi burji in snežnem vremenu červiči z neba padali. Zraven gospod dopisnik uprašuje: ali se je že kje drugod ob enakem času kaj takega prigodilo? Res je, da ta prikazen je nenavadna, tako rekoč natornim postavam zoperna; pa znana je že od nekdanj, in červični dež (Insektenregen) se imenuje. V Bronnovi knjigi „Geschichte der Natur“, II. del, str. 236, najdemo katic 6 enacij prikazen naštetih, in natoroznanci so že davno to na prvi pogled čudapolno reč njene čudovitosti rešili in nje pravi uzrok natanko razložili. Červiči, kateri, kakor se sploh misli, z neba padajo, so gosence, iz katerih se mesca junija snežni kukci izvalé, ki se po sistematičnem imenu „Telephorus fuscus“ zovejo. Kmetje okoli Dunaja te kebrčke „Bader lass Ader“ imenujejo, zato ker precej močno ščipljejo. Po slovensko bi jih imenovali snežne šoštarje, ker v versto tako imenovanih šoštarjev ali škarnjic spadajo. So prav koristne živalce, in posebno uši na rastlinah zatirajo. Gosence teh kukcov so černe, zametaste, skorej 1" dolge, 1½" široke, imajo 6 nog, roženo glavico z 2 očesoma, tipavnicama, in terdnimi ščipali. Ta golazen živi od raznih červičev; se šteje toraj k merčesojedcom. O prvi pomladi lazijo povsod po njivah, vozarih, in zares so repnim gosencam nekoliko podobne. Pa tudi rade pridejo že poprej na svitlo; včasih že mesca svečana snežno odejo zemlje prerijejo, posebno kadar jug pihati začne, in po snegu lazijo; od tod izvira misel, da so z neba padle. Ravno take gosence so se tudi pri Tihaboji prikazale, in visokočastiti gosp. J. Sajovec, kriški kaplan, so nekoliko teh živalic ljubljanskemu muzeju poslali. Imenovani gospod so si zares velik trud prizadjali, to reč dognati, in od kar so od te prikazni slišali, so marljivo sledili po teh červičih. Pa še le 7. sušca, ko je huda burja pihala, in je močno sneževalo, so pri Tihaboji 3 tatic živalic našli. Vsi so poterjili, da so z unimi, ki so na Svečnice dan padle, popolnoma enake. Berž ko ne je tudi huda burja, ki je tisti dan pihala, toliko množico te golazni iz bližnjih krajev lesem nanesla.

Iz Ljubljane 15. marca. Gosp. grof Rihard Blagaj, posestnik Polhograške grajščine, enako žlahen po rojstvu in djanji, je včeraj ponoči po dolgi in bridki bolezni svoje življenje sklenil, 72. let star. Bivši velik dobrotnik revežem in verl domoljub si je utemelil dovelj spomina v hvaležnih sercih, kateri bodo še dolgo svoje roke proti milemu Zveličarju za zveličanje njegove duše vzdigovale. Bodi mu zemljica lahka! — V pondeljek popoldne od ene do treh je sonce merknilo, pa, kakor je že pratika povedala, ne tako, da bi bila tema vstala.

Novičar iz raznih krajev.

Iz Dunaja. Ministerstvo notranjih zadev je zaukazalo, da se imajo prihodnje vsi prestopi, kateri spadajo k političnim oblastnijam, kratko in z besedami obravnavati in vspehi obravnave v kazenski spisek zapisovati. Obravnava se ima v enem dnevu doveršiti in ko je doveršena, je koj naznaniti, kako so obsojeni, ktere to zadene. Tem se bo, če zahtevajo, izpisek iz kazenskega spiska dajal, kateri jim bo poprejšne obširne obravnavne spise namestoval, kadar bodo mislili, da se morejo pritožiti.